

EX LIBRIS

**KØBENHAVNS
RÅDHUS-
BIBLIOTEK**

EH

09.46 Christiansborg

Li

Ex. 1

[Licht, K. V. de. Eme]

Fra

ABSALONS BORG

til det tredie

CHRISTIANSBORG

KØBENHAVN

Det Berlingske Bogtrykkeri

M.C.M.LI

Fra
ABSALONS BORG
til det tredie
CHRISTIANSBORG

KØBENHAVN

Det Berlingske Bogtrykkeri

M. C. M. LI

09,46
chr 76
L

Udgivet af:
Boligministeriet, statens bygningsdirektorat
ved Christiansborg slotsforvaltning

Tekst ved:
K. V. de Fine Licht

Klicheer fra Bernh. Middelboe's reproduktionsanstalt

Trykt i
Det Berlingske Bogtrykkeri
København

18505

DET TREDIE CHRISTIANSBORG er opført på samme sted, hvor BISKOP ABSALON for snart 800 år siden opførte sin borg ved Havn, og hvor senere Københavns slot og senere endnu det første og det andet Christiansborg blev opført.

Under slottet kan man den dag i dag – som en stor seværdighed – få lejlighed til at se de gamle og velbevarede ruiner af ABSALONS BORG og ligeledes bygningsrester fra de senere slotte.

Har man gået en tur gennem slottets mange sale og gange og hørt om deres anvendelse i kongemagtens, lovgivningsmagtens eller den dømmende magts tjeneste, og man så går ned i de overdækkede ruiner, der ligger under jordoverfladen, ja, så er det som at blive ført århundreder tilbage. Her blandt disse ruiner føler man historiens vingesus, de mange hedengangne slægter taler til en, og her møder man Danmarks historie i koncentreret form fra Absalons dage til vore.

Uvilkårligt stemmes ens sind til alvor, og tankerne vandrer helt tilbage til middelalderen.

Man ser for sig biskop Absalon siddende på sin hest nede ved stranden lidt uden for den lille by Havn, som han, sammen med halvdelen af det omliggende herred, lige havde modtaget som gave af VALDEMAR DEN STORE.

På en klar solskinsdag i årene omkring 1158 var han redet fra Roskilde for at tage sin ejendom i øjesyn og for at finde et passende sted, hvor han kunne opføre en borg, dels for at befæste sin og

dermed kirkens magt over det nye område og dels for at beskytte det mod de hærgende, vendiske sørøvere, der efterhånden var blevet en sand plage for landet.

Derfra, hvor han stod, kunne han se ud over det blå vand, hvor enkelte handelsskibe og fiskerbåde langsomt sejlede ind imod det lille leje gennem den smalle rende mellem kysten og de udenfor liggende lave øer, hvoraf den største kaldtes STRANDHOLMEN. Han blev hurtigt klar over, at på denne ø skulle borgen ligge, for derfra kunne han beherske indsejlingen til byen og få et velegnet sted, hvor flåden kunne holde til, og hvorfra den hurtigt og let kunne sendes ud imod fjenden.

I 1167 lagde Absalon grundstenen til sin borg på denne lave holm, hvor han fra borgkappellets tårn fik den bedste udsigt over mod byen og ud over sundet; herfra sendte han i de følgende år sine skibe mod de vendiske sørøvere, som han tilføjede så alvorlige nederlag, at de ikke foreløbig vovede sig op i disse farvande.

At Absalons borg fik en meget stor betydning for landet i de urolige tider, er ganske givet. SAXO skriver da også herom, »at dette hans ringe virke blev landet til stort værn, thi sørøverne holdt ikke mere af at ligge der i nabolaget, og landets børn kunne fra nu af trygt færdes i farvandet trindt omkring«.

Til gengæld blev borgen en torn i øjet på venderne og senere lübeckerne, der så den som en trusel mod deres herredømme på søen, hvorfor de gang på gang søgte at angribe den; men så længe Absalon levede, led de kun nederlag. I 1249 samlede de imidlertid en stor flåde, og nu lykkedes det dem at indtage byen og dermed også borgen, som de ødelagde.

I årene derefter blev borgen dog genopført, og selv om den ofte skiftede ejer, idet kongen og kirken stredes om den, havde den en ret rolig periode de næste 100 år; men da den jo stod som vogter af de danske kyster og gjorde danskerne til herre i Øresund og store dele af Østersøen, pønsede de nordtyske stæder stadig på en

lejlighed til for alvor at rydde denne fæstning bort, så de atter kunne blive eneherkende på søen.

I 1369 blev der derfor sendt en stærk hanseatisk flåde herop, og efter en lang belejring lykkedes det til sidst at indtage byen og borgen. Denne gang blev den brudt grundigt ned, idet der kom 47 stenhuggere fra byerne Lübeck, Stralsund, Rostock og Greifswalde for at udføre dette arbejde så sagligt som muligt, så der ikke skulle blive tale om at genopføre borgen påny.

Hvorledes Absalons borg så ud, ved man ikke med sikkerhed, men ganske utvivlsomt giver staden Københavns ældste seglaftryk fra 1296 et indtryk af den (billede 1). Det viser nemlig en cirkelrund mur med to vagttårne, bag hvilken borgkapellet – palatiet – hæver sig op over fire lavere korsfløje; og ved de udgravninger, der blev foretaget i 1906–07 til fundamenterne til det nuværende slots tårn, stødte man på ret store og velbevarede dele af denne ringmur (billede 2). Ved denne udgravning, der blev foretaget under Nationalmuseets ledelse, og som vakte stor opmærksomhed både i historiske kredse og blandt publikum, viste det sig, at muren var opført som en kassemur, d. v. s. en fyldkærne af murede kampesten beklædt med tilhuggede sten på begge sider, i dette tilfælde med smukt tilhuggede kridtstenskvadre fra Stevns med en skråkant-sokkel for neden, og kvadrene sat i regelmæssige skifter af forskellig højde. Ringmuren, hvoraf store dele er bevarede, strækker sig i en bue under den indre slotsgård – et enkelt sted i en højde af tre meter – og ligeledes findes der brudstykker af den under Slotspladsen, foran slottet. Indenfor muren fandtes ruinerne af et par mindre bygninger, bl. a. et bageri, og ved senere udgravninger fandt man en gammel holkbrønd.

Denne brønd, der var lavet af kraftige, udhulede egestammer, var fyldt med bygningsdele, utvivlsomt stammende fra borgkapellet og kastet ned i den ved borgens totale ødelæggelse i 1369. De forskellige bygningsdele, bl. a. to fint polerede søjleskafter, nogle søjle-

hoveder og buesten af skånsk sandsten, kan endnu ses blandt ruinerne sammen med mange nedstyrtede sten- og murbrokker og hele stykker murværk, der er væltet om på siden. Alt sammen vidnesbyrd om, hvor grundigt borgen blev ødelagt (billede 3).

Da det for kirkemagten var nødvendigt at få opført en ny borg for at befæste herredømmet over byen og landet og forsvare det mod fjenden, tog roskildebispens PEDER LODEHAT fat på denne opgave, og senest i 1389 var der opført en ny borg. Men da bispens kort tid efter døde, beslaglagde ERIK AF POMMEREN borgen, hvorefter den igen blev underlagt kronen, og fra nu af kom den aldrig mere i kirkens besiddelse.

Den genopbyggede borg, der almindeligvis blev kaldt for Københavns hus eller Københavns slot, blev fra nu af kongens residens, og den blev i de efterfølgende århundreder stadig udvidet og ombygget, således at den i det 17. århundrede bestod af en mængde sammenbyggede bygninger af meget forskellig højde og størrelse, hvor middelalder og renaissance vekslede med hinanden, og hvor det store BLÅTÅRN ragede op over det hele (billede 4 og 5). Selv om slottet ganske givet har virket malerisk med de vekslende bygninger, de forskellige tagbeklædninger, de hvidkalkede mure og med voldgraven rundt om (billede 6), kunne den med sin meget uregelmæssige grundplan og gamle bygninger ikke fortsat opfylde de krav, en ny tid stillede til en kongeborg; krav, der navnlig efter enevældens indførelse i 1660, gik ud på, at kongen måtte have et slot, der passede til hans magt og hans hof.

Allerede CHRISTIAN V havde derfor planer om at bygge det helt om, men da Sophie Amalienborg nedbrændte i 1689, bestemte han sig til at opføre et nyt slot på Amalienborgs plads og overlod den berømte svenske arkitekt NICODEMUS TESSIN den yngre at udarbejde tegningerne til det, men det blev aldrig opført. Da FREDERIK IV i 1699 besteg tronen, blev planerne om et nyt slot henlagt, da han fandt udgifterne alt for store. Derimod foretog han i 1727 en

gennemgribende ombygning af det gamle slot, der bl. a. bestod i, at de forskellige bygninger blev ført op til samme taghøjde, hvorved slottet mere kom til at udgøre en helhed (billede 7).

Det berømte Blåtårn, som CHRISTIAN IV i sin regeringstid havde prydet med et gennembrudt renaissancespir – lidet anende, at hans yndlingsdatter, LEONORA CHRISTINA, skulle komme til at sidde indespærret i dette tårns fangerum i 21 år, 9 måneder og 11 dage – blev dog bevaret, men kom nu til at ligge indeklemt mellem de høje nabofløje, der nåede helt op til tårnets tag.

I denne form kom slottet imidlertid kun til at stå i fire år. I 1730 døde Frederik IV, og hans søn, CHRISTIAN VI, lod det rive ned allerede året efter sin tronbestigelse.

Dermed forsvandt for stedse det gamle slot, der gennem 300 år havde været skuepladsen for så mange begivenheder i Danmarks historie.

Herfra havde dronning PHILIPPA i 1428 sejrrikt afværget et nyt angreb fra Hansestæderne. Her havde Christoffer af Bayern i 1445 fejret sit bryllup, og nogle år senere, i 1449, var slottet rammen om Christian I's kroning. Christian II's bryllup i 1515, Frederik II's kroning i 1559 og Christian IV's kroning i 1588 foregik også her. Da Christian IV døde i 1648, blev han som den første konge begravet herfra. Frederik III's arvehyldning den 17. oktober 1660, efter svenskernes belejring af København, fejredes med store fester på det gamle slot.

Skønt det i 1731 var meget vanskelige tider at bygge i, da store dele af København lå i ruiner efter den store brand i 1728, gik Christian VI som nævnt dog straks igang med at lade slottet nedrive, da det slet ikke opfyldte de krav, han og dronning SOPHIE MAGDALENE stillede til en kongeborg. Da det ny slot skulle være et stort og prægtigt bygningsværk – langt større end det gamle – blev voldgravene opfyldte og mange omliggende private huse revet ned for at skaffe den fornødne plads.

Kongen overdrog generalbygmester ELIAS DAVID HÄUSSER at udarbejde de ny planer, der allerede i 1732 blev approberede, efter at et første forslag fra 1731 var kasseret.

I 1745 var det store og prægtige barokslot, der var opført på mere end 9000 nedrammede træpæle, færdigt udvendig (billede 8 og 9). Den 26. november 1740 var kongefamilien allerede flyttet ind i den egentlige slotsbygning, der var bygget som en lukket karré om en indre slotsgård og med et tårn over hovedindgangen mod sydvest, ud mod Ridebanen. Denne var omgivet af de lavere ridebanebygninger, der endte ved Marmorbroen med de to pavilloner, som flankerede hovedindkørslen til slottet.

Slottets indre udsmykning stod derimod på i mange år og blev faktisk aldrig helt færdig.

Som nævnt stod generalbygmester Häusser som lederen af dette store bygningsarbejde, men naturligvis havde han adskillige medhjælpere, af hvilke de to unge, dygtige arkitekter LAURITZ THURA og NICOLAI EIGTVED samt den fra Frankrig indkaldte billedhugger LOUIS LE CLERC var de betydeligste; de fik da også overdraget store dele af det indvendige udsmykningsarbejde, særlig i kongens og kronprinsens etager. Eigtved ledede tillige udsmykningen af slotskirken og hovedtrapperne, ligesom han opførte Marmorbroen og de to omtalte port-pavilloner (billede 12).

Alle gemakkerne var overvejende holdt i den elegante rokokostil, med hvide og lyse farver, ægte forgyldning og silketapeter; stuklofterne var prydede med rocailleornamenter og gulvene med parket af forskellige træsorter eller marmor. På væggene hang talrige pragtfulde gobeliner og malerier; overalt sås malede dørstykker og kaminbilleder, spejle og prismelysekroner, og værelserne prydedes med fine franske møbler og kunstgenstande.

Dette skønne senbarok- og rokokoslot med sine 348 sale og gemakker nåede ikke at blive færdigt inden Christian VI's død i

1746; således blev riddersalen under den franske arkitekt JARDINS ledelse først færdig i 1766, til CHRISTIAN VII's formælingsbal (billede 10).

Christian VII, der var en lidenskabelig elsker af den dramatiske kunst, lod også i 1766 Jardin indrette en teatersal i Søndre Ridebanebygning oven over Den kongelige Stald. Selv om dette hofteater blev stærkt ombygget i 1842, så kun meget lidt af det oprindelige er tilbage, står dog selve rummet, som det blev indrettet for snart 200 år siden.

Dette hofteater brugtes også i stor udstrækning til hofballer og fester, og her holdtes det sidste store maskebal, hvor dronning CAROLINE MATHILDE var med. Det var den 16. januar 1772, den sidste aften, hun var sammen med Struensee; næste morgen kl. 7 blev de begge arresterede!

Hofteatret benyttes ikke mere som teater, men danner nu rammen om den teaterhistoriske samling.

Det første Christiansborg, der var udført og udstyret så skønt og overdådigt, fik desværre en alt for kort levetid. Den stadige fare for ildebrand, på grund af de mange kakkelovne, kanaler og træk-rør, truede hele tiden, og den 26. februar 1794 udbrød der da også ild i prins Christians gemakker, der var beliggende i fløjen mod Ridebanen.

Uerstattelige værdier mistedes ved den voldsomme brand, og også mange menneskeliv gik tabt. Kun en ringe del af det kostbare indbo og udstyr blev reddet.

Af det store bygningskompleks reddedes dog begge ridebanebygningerne, medens selve slotskarréen, Slotskirken og tre løngangsbygninger nedbrændte totalt.

Selv om der umiddelbart efter branden var indkommet 900.000 rigsdaler som frivillige gaver til slottets genopbygning, gik der dog næsten 10 år, inden der blev udarbejdet og godkendt tegninger til et nyt slot. Dårlige tider hjemsøgte landet, og den store brand i

1795, hvor udstrakte dele af København var blevet lagt i aske, gjorde ikke byggeforholdene bedre. Navnlig krigen og den efterfølgende statsbankerot prægede hele økonomien.

Genopførelsen af Christiansborg blev overdraget arkitekten C.F. HANSEN, som i 1803 fik godkendt sine planer og overslag, hvorefter han straks gik i gang med at nedrive de stående murerer fra det gamle slot, der ikke kunne bruges eller indgå i den nye bygning. Af økonomiske grunde var det nemlig nødvendigt at anvende så meget som muligt fra ruinerne, ligesom store mængder byggematerialer blev ført hertil fra HIRSCHHOLM SLOT, der samtidig blev revet ned.

Slottet opførtes i den strenge nyklassiske stil, der var rådende på dette tidspunkt, og selv om det i store træk fulgte det gamle slots grundplan, ændrede C.F. Hansen det dog på væsentlige punkter. F.eks. lod han Slotskirken ligge frit, kun forbundet med slottet ved en løngang, medens den før var indgået som en del af slotskomplekset. Ligeledes lod han hovedbygningen være åben ud mod Ridebanen, kun var fløjene forbundne med en kolonnade bestående af 32 søjler. Også hovedindgangen blev flyttet; før vendte den ud mod ridebaneanlægget, nu kom den mod Slotspladsen. Der kom ikke noget tårn på slottet (billede 14 og 15).

I 1826 var byggearbejdet så vidt fremskredet, at kirken kunne indvies (billede 17), og i 1828 var så meget af slottet færdigt, at det kunne tages i brug. Den 1. november samme år blev det indviet ved prins FREDERIK CHRISTIANS (senere Frederik VII) formæling.

Arbejdet med værelsernes udsmykning og udformning skred stadig kun langsomt fremad, og da krigen i 1848 brød ud, blev det hele standset. Dette slot nåede heller aldrig at blive helt færdigt.

Den indvendige udsmykning, der også var udført i den nyklassiske stil, var præget af de fattige tider. Der var anvendt store mængder af gips og stuk og megen imitation. Udsmykningen

kunne således slet ikke sammenlignes med det første Christiansborgs.

Foruden kongens og dronningens gemakker og de store festrøm (billede 16) husede slottet den kongelige malerisamling, der var ophængt i 26 værelser i kronprinsens etage. Folketinget og landstinget fik fra 1849 deres lokaler i stueetagen i fløjen mod Kavallergården, den nuværende Rigsdagsgård, og højesteretssalen lå i stueetagen mod Prins Jørgens Gård.

Ved udsmykningen virkede landets bedste kunstnere, som THORVALDSEN, ECKERSBERG, HETSCH, C.A. LORENTZEN, H.V. BÏSSEN og J. L. LUND. C. F. Hansen skabte en monumentalbygning, som kom til at harmonere godt med Häussers elegant svungne ridebanebygninger, så det udgjorde en helhed; selv om slottet af samtiden blev stærkt kritiseret, og kun få havde blik for dets skønhed, beklager man nu dybt, at også dette slot blev luerne bytte.

Skønt bygningen var forsynet med svære brandmure og disse igen med jerndøre, bød den dog på mange og store muligheder for brand. Først og fremmest de mange, mange kakkelovne, hvis rør ofte gik igennem trævægge, og dertil de mange og store hulrum og kanaler overalt i huset. At der ikke var dobbelte branddøre, og at brandmurene kun gik til tagenes underside, viste sig at blive skæbnesvangert.

Den 3. oktober 1884 udbrød der ild i den søndre fløj stammende fra et overophedet kakkelovnsrør i et lille værelse under Riddersalen, og hurtigt bredte ilden sig gennem de mange hulrum overalt findende rigelig næring i det meget træværk. I løbet af forbausende kort tid var hele fløjen omspændt af flammer, der grådigt åd sig igennem alt, så hverken jerndørene – der blev hvidglødende – eller brandmurene kunne standse dem.

Også ved denne brand gik store værdier tabt, og det følte som

en sorg over hele landet, da meddelelsen om katastrofen nåede ud i befolkningen.

Lykkeligvis blev dog også meget reddet; bl. a. hele den kongelige malerisamling og Kongens Håndbibliotek samt mange møbler, kunstgenstande og malerier. Først og fremmest reddedes Slotskirken, kirkeløngangsbygningen og de gamle ridebanebygninger, der således også overlevede den anden slotsbrand.

Som efter branden i 1794 indkom der også denne gang frivillige gaver til et nyt slot, idet der indsamledes 1½ million kroner; den gamle arkitekt TEOPHILUS HANSEN, der havde været bosat og beskæftiget i Wien i mange år, fremkom med et forslag til slotets genopførelse; men da det ikke vandt bifald, blev der i 1887 udskrevet en offentlig konkurrence. Imidlertid kunne man ikke blive enige om nogen af projekterne, og da der så tilmed gik politik i hele spørgsmålet, gik årene, uden at der skete noget. Først ved kong CHRISTIAN IX's 40 års regeringsjubilæum den 15. november 1903, altså 19 år efter branden, blev loven om »Christiansborg Slots Genopførelse« vedtaget og en ny konkurrence udskrevet.

Der indkom ialt 28 projekter, og som endeligt resultat blev det den 5. april 1906 vedtaget, at arkitekt THORVALD JØRGENSENS forslag skulle benyttes. Den 15. november 1907 nedlagde kong FREDERIK VIII grundstenen, der var udført af granitfundamentsten fra Absalons borg. Kongen anvendte hertil den samme sølvmurske, som Christian VI havde anvendt den 21. april 1733, da han nedlagde grundstenen til det første Christiansborg. På stenens synlige sideflade blev kongens monogram og datoen for stenens nedlæggelse indhugget samt de tre ord: REX – LEX – JUS, der hentyder til, at slottet skulle afgive plads til kongemagten, lovgivningsmagten og den dømmende magt (billede 54).

Ligesom C. F. Hansen var tvunget til i det store og hele at opføre sit slot efter Häussers grundplan, var Thorvald Jørgensen også nødt til at følge denne plan. Han ændrede kun de to ende-

fløje mod Ridebanen og forsynede igen slottet med et tårn midt på hovedfløjen (billede 18 og 19).

Hovedindgangen – Kongeporten – ligger stadig samme sted som i C. F. Hansens slot, og hele dens midtparti er bevareret herfra (billede 20). Alle slottets facader er skalmurede med granitkvadre, og til sokkelpartiet er brugt ca. 7000 stenblokke, skænket af 750 af landets kommuner. Over vinduer i stueetagen findes granithoveder, forestillende landets store og kendte mænd gennem tiderne, og over vinduer på 1. sal herreds- og byvåben.

Dronningeportens portal stammer også fra C.F. Hansens slot, og ligeledes det norske marmor til de store søjler inde i selve portrummet (billede 21). Mindetavlen over Dronningeporten med den latinske indskrift om de to forrige slotte er også gammel, men udvidet med en tilføjelse om det nuværende slot.

Den meget smukke og stilrene portal til højesteret er ligeledes fra det gamle slot; den stod oprindeligt som indgangsportal fra Sløtsgården til Kongeporten.

Igennem en række år var slottets tage dækket med sortglasserede teglsten, der i 1938-39 blev erstattet med kobber.

Tårnet afsluttes med en 5 m stor krone og en fløjstang med to kroner. Dets totale højde over jorden er 106 m.

Som nævnt foran blev slottets grundsten nedlagt den 15. november 1907. Den 28. maj 1918 åbnede rigsdagen sit første møde i de nye lokaler, og den 1. oktober 1919 tog højesteret sine lokaler i brug. Den 1. april 1924 fik offentligheden adgang til at se ruinerne af Absalons borg og Københavns slot, og ved en stor fest den 12. januar 1928 blev de kongelige repræsentationslokaler indviet.

I den nordre del af hovedfløjen og i fløjen langs Prins Jørgens Gård findes de kongelige repræsentationslokaler, audienslokalerne og statsrådssalen samt højesteret. I resten af hovedfløjen og i fløjen langs Rigsdagsgården findes Rigsdagens mange lokaler og sale.

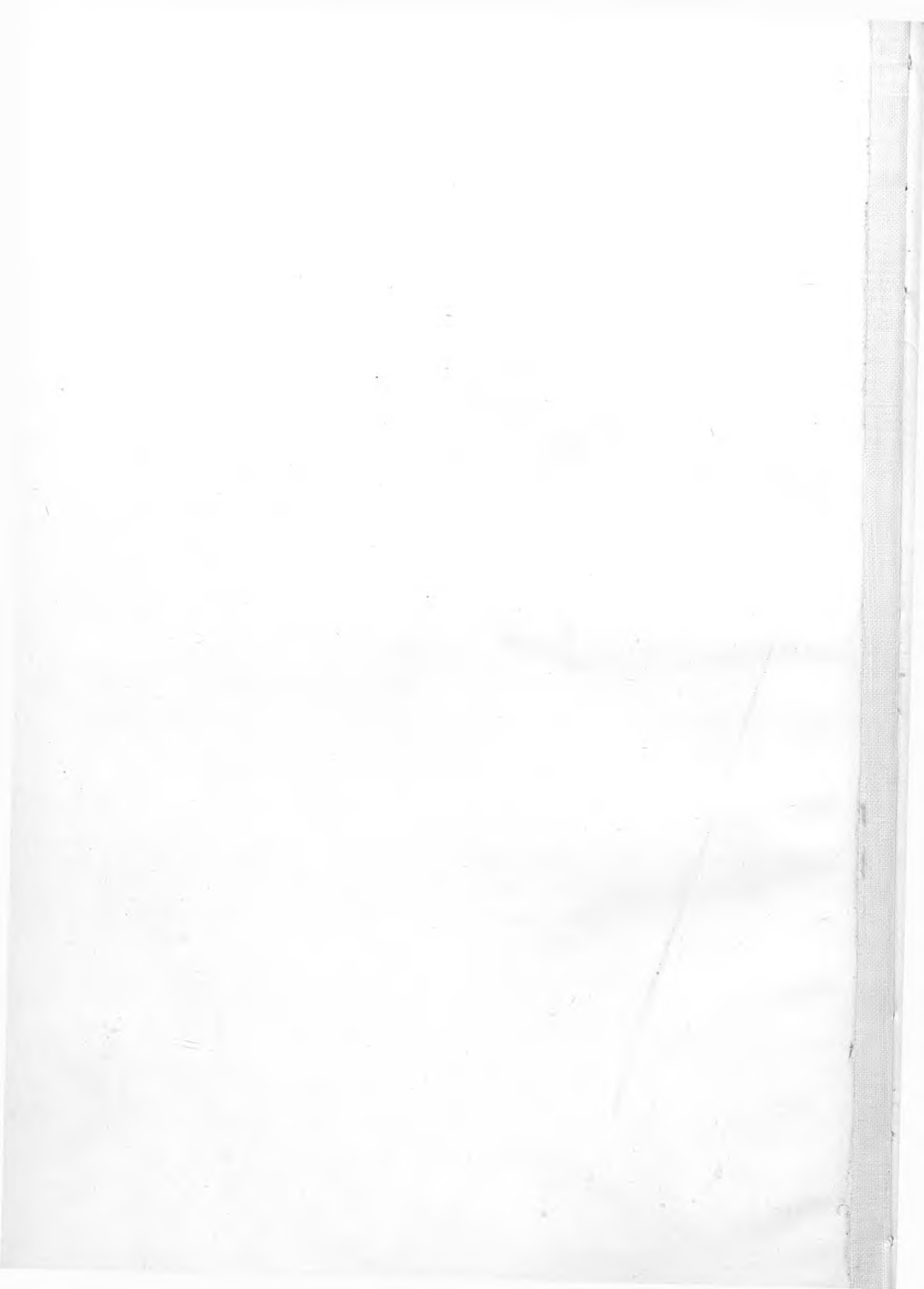
Herudover har også Hans Majestæt Kongens Håndbibliotek, ministeriernes repræsentationslokaler og udenrigsministeriet til huse på Christiansborg. I ridebanebygningerne findes bl. a. Den kongelige Stald-Etat, De kongelige Stalde (billede 13) og vognremiser, ridehuset (billede 11) og den teaterhistoriske samling samt nogle statskontorer.

DA det nuværende slot – DET TREDIE CHRISTIANSBORG – helt igennem er opført af jernbeton og udvendig beklædt med granit, kan man gå ud fra, at en tredie slotsbrand er udelukket, og denne store bygning vil derfor kunne blive stående gennem tiderne og fortælle de kommende slægter om, hvordan man i begyndelsen af det 20. århundrede, som Thorvald Jørgensen har udtrykt det: Søgte at løse en så mangeartet og vanskelig opgave, under samme tag, tildels af en gammel ruin, at forme en bygning, der blot i nogen grad kunne udtrykke, hvad der skulle foregå bag de tykke mure, og som ikke på nogen måde var tænkt som en genopførelse af enevældens slot.

PÅ de efterfølgende sider vises en række billeder fra ruinerne af ABSALONS BORG og af KØBENHAVNS SLOT i de forskellige stadier, samt det første og andet Christiansborg, og sluttelig en samling billeder fra de kongelige repræsentationslokaler i det nuværende slot.

FORHÅBENTLIG kan disse linier og billeder gøre sit til at fastholde de mange og forskelligartede indtryk, en gennemgang af slottets seværdigheder giver, og samtidig opmuntre andre til et besøg.

ILLUSTRATIONER

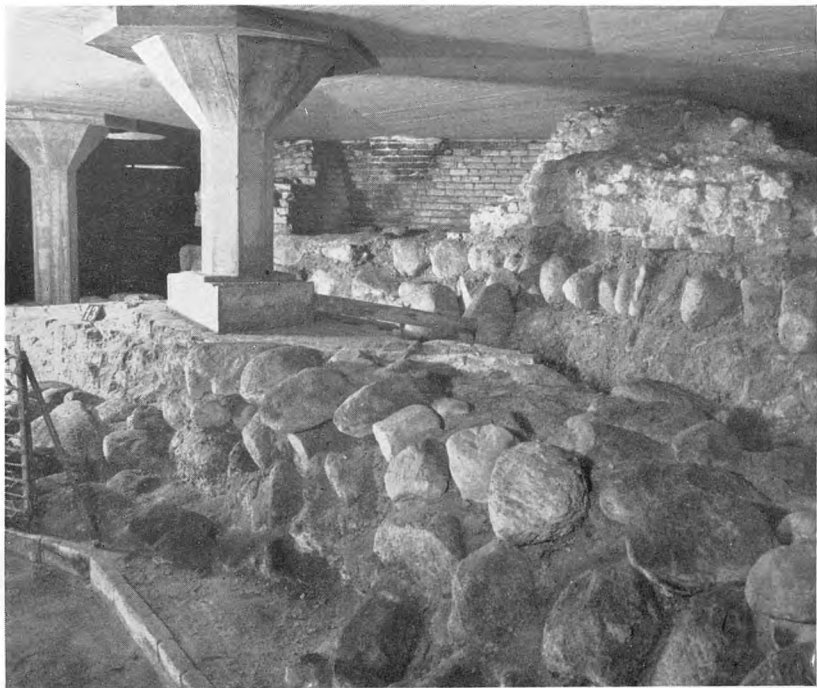
1. STADEN KØBENHAVNS SEGL FRA 1296

Utvivlsomt et stiliseret billede af Absalons borg omgivet af ringmur og tårne.

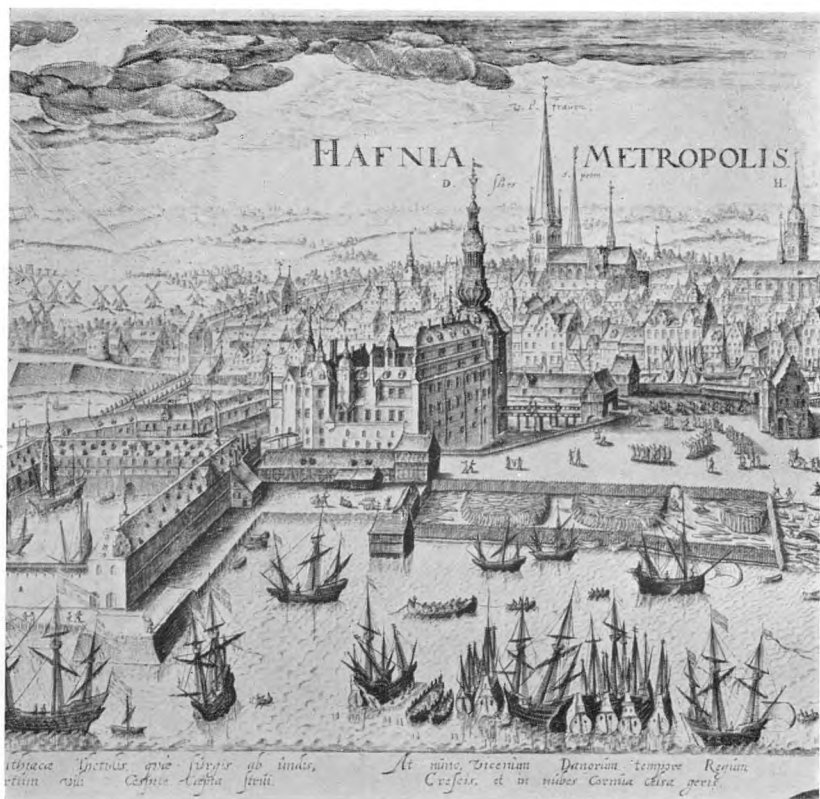
2. ABSALONS RINGMUR

Billedet, der er taget under udgravningen af ruinerne, viser et stykke velbevaret mur, hvor man ser fundamentstenene, skråkantsoklen og de smukt tilhuggede kridtstenskvadre, der er sat i regelmæssige skifter af forskellig højde. Ligeledes ses fyldkærnen, der består af murede kampesten.

3. BLÅTÅRNS FUNDAMENT

På billedet ses i baggrunden Blåtårns nederste, aftrappede kælderrum, der dog næppe har været benyttet som fangerum. I forgrunden fundamentsten fra Absalons ringmur. Den moderne betonsøjle, der bærer loftet, er anbragt direkte på et stykke væltet murværk, der, efter dets karakter at dømme, sikkert stammer fra en bygning fra Absalons eller hans nærmeste efterfølgers tid.

4. KØBENHAVNS SLOT

Del af stik efter J. van Wijck's billede af København 1611. I billedets midte slottet. Det gennembrudte spir på Blåtårn blev påsat under Christian IV.

5. KØBENHAVNS SLOT

Model af slottet udført omkring år 1700. Findes i Nationalmuseet.

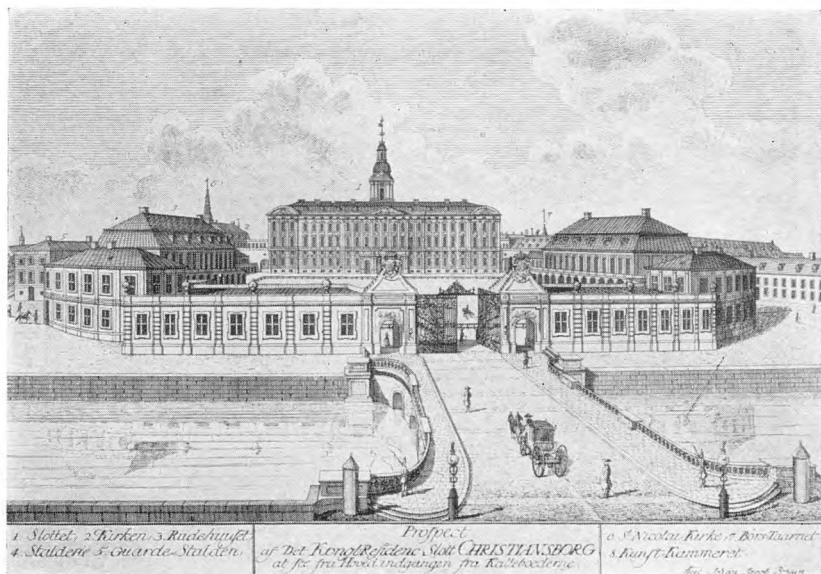
6. KØBENHAVNS SLOT 1698

Kongefløjen set fra slotspladsen, med Blåtårn i baggrunden.

7. KØBENHAVNS SLOT 1729

Efter den store ombygning under Frederik IV.

8. CHRISTIAN VI'S CHRISTIANSBORG

Hovedindkørslen til slottet med Marmorbroen, de to pavilloner og ridebanebygningerne. Opført 1733-1745.

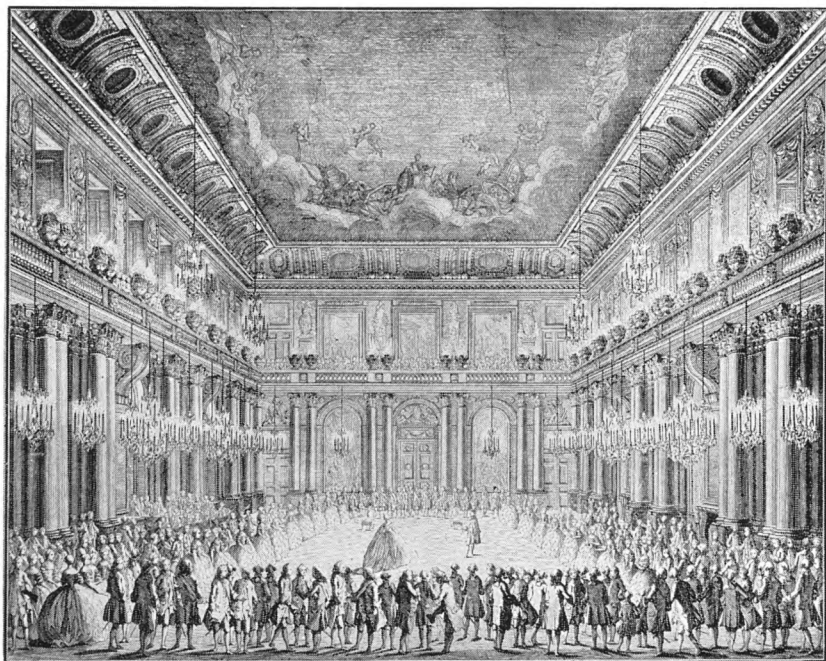
1. Christianstads Slot. 2. det gamle Kirke.
 3. Bøjen. 4. Cancelliet. 5. Rigs-huset.

Prospect
 af det Kongl. Residens Slot **CHRISTIANSBORG**
 og det nye Burværk og Landingspladsen.

6. Det Grønne Lovstue Pallads.
 7. Holmensbroe & Tholbroe.
 Enkelt. Johan Jacob Bruus.

9. CHRISTIAN VI'S CHRISTIANSBORG

Slottets facade mod slotspladsen (Slotskirken nærmest Højbro).
 Opført 1733-1745.

10. RIDDESALEN I CHRISTIAN VI'S CHRISTIANSBORG

Indrettet 1766 under den franske arkitekt Jardins ledelse og indviet den 8. november samme år i anledning af Christian VII's bryllup med Caroline Mathilde. Kobberstik af J. Bradt (1768) efter Jardins tegning.

II. DET KONGELIGE RIDEHUS,

der er beliggende i Nordre Ridebanebygning, er bygget under Christian VI 1733-1745. Det skønne lyse rum, der går gennem to etager, er 20×62 m. Balkonen, der løber hele vejen rundt, afbrydes kun af kongelogen, der er prydet med Christian VI's kronede spejlmonogram.

12. PAVILLONERNE VED MARMORBROEN

Såvel de to pavilloner som Marmorbroen er opført under Christian VI af arkitekten Nicolai Eigtved.

13. DEN KONGELIGE STALD

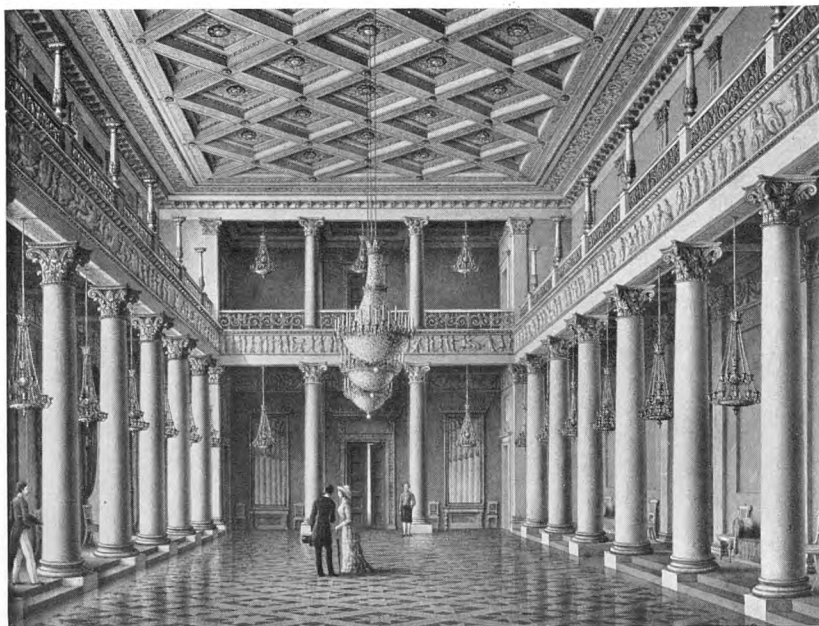
er beliggende i Søndre Ridebanebygning og opført af Christian VI.
Det hvælvede loft bæres af søjler af norsk marmor.

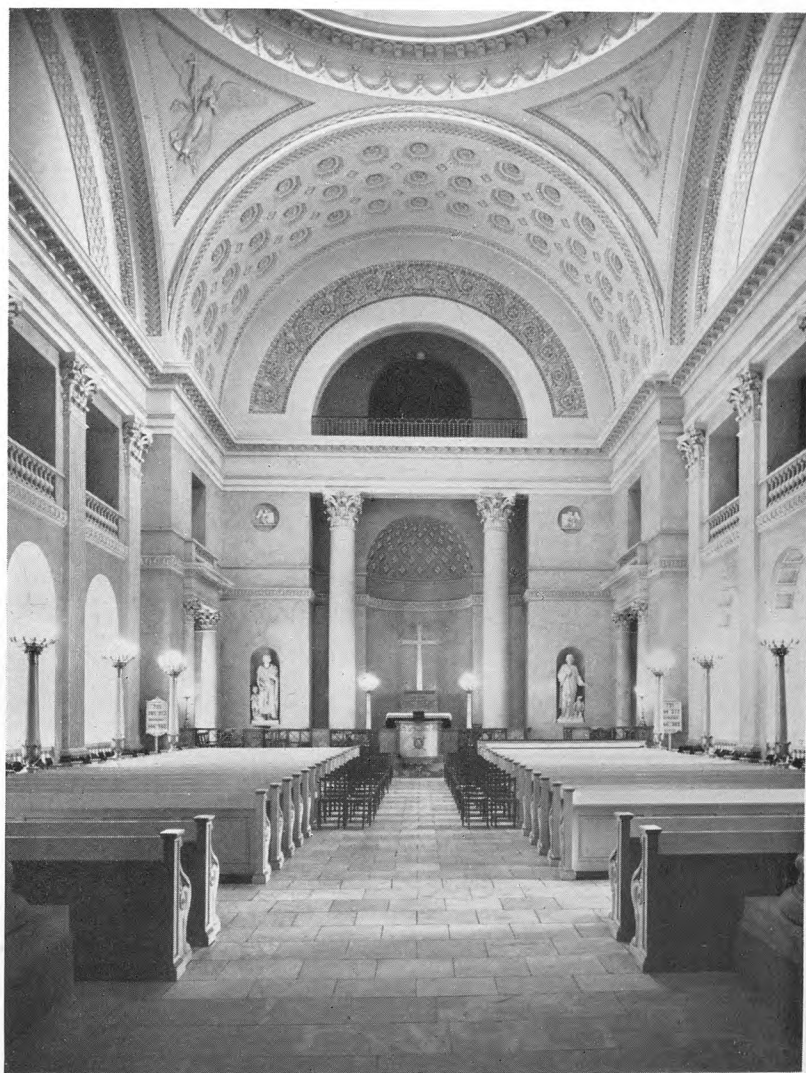
14. C. F. HANSENS CHRISTIANSBORG
Slottet og Slotskirken opført 1803-1828 (Stik af J. Holm).

15. C. F. HANSENS CHRISTIANSBORG
Facade mod ridebanen, set fra Frederiksholms Kanal.

16. RIDDERSALEN I C. F. HANSENS CHRISTIANSBORG
Efter akvarel af C. V. Nielsen.

17. CHRISTIANSBORG SLOTSKIRKE
Opført af C. F. Hansen. Indviet 1826.

18. DET TREDIE CHRISTIANSBORG
Facade mod slotspladsen.

19. DET TREDIE CHRISTIANSBORG
Facade mod ridebanen.

20. KONGEPORTEN

har samme beliggenhed som i C. F. Hansens Christiansborg og forbinder Slotspladsen med Slotsgården. Portens midterparti med søjler og hvælvinger er fra det gamle slot. Kongeporten er ca. 36 m lang, hvilket svarer til Rundetårns højde.

21. DRONNINGEPORTEN

Denne port, der er beliggende i nordvestre fløj, forbinder Prins Jørgens Gård med Slotsgården. Herfra er der adgang til de kongelige repræsentationslokaler samt audienslokalerne og statsrådssalen. Træporten med vinduet er bevaret fra C. F. Hansens slot.

22. DRONNINGEPORTEN

I det smukke portrum findes fire statuer forestillende dronningerne Margrethe, Dagmar, Philippa og Thyra Danebod. De er hugget i marmor til det nuværende slot efter gipsstatuer udført af H. V. Bissen til Frederik VI's slot. Foran hver statue et smedjernsgitter med den pågældende dronnings monogram.

23. DRABANTSALEN

Det hvævede loft bæres af seks giganter, der er hugget i fransk kalksten af billedhuggeren Axel Hansen. Over det store spejl på bagvæggen midt i billedet et portrætrelief af Christian VI; det har siddet på jagtslottet Eremitagen. En stor porfyrvase, der har stået på Kongetrappen i det forrige Christiansborg, er en gave fra Karl XV af Sverige til Frederik VII.

24. KONGETRAPPEN

Denne marmortrappe med den tykke, røde løber er opgangen til de kongelige repræsentationslokaler. Ved trappens fod står det af maleren Harald Slott-Møller tegnede rigsbanner, der blev skænket kong Christian X af Danmarkssamfundet på Valdemarsdagen 1919 i anledning af Dannebrog's 700 årsdag.

25. HERKULES OG HEBE

er udført i marmor af billedhuggeren, professor J. A. Jerichau og stod på Dronningetrappen i C. F. Hansens slot fra 1852. Blev i sidste øjeblik reddet fra ødelæggelse under slotsbranden i 1884.

26. GOBELIN MED CHRISTIAN VI

Dette gobelin, der hænger på Kongetrappen, er vævet i 1737-38 af den til Danmark indvandrede franske tapetvæver François Leger. Forbilledet er malet af Hendrik Krock og symboliserer Christian VI, der hyldes af de to riger og provinserne. Det blev oprindeligt vævet til Hirschholm slot, hvor det fra 1741 til 1812 var ophængt i dronningens audiensgemak.

27. TÅRNGALLERIET

prydes foruden af en del malerier også af fire gipsstatuer forestillende billedhuggerkunsten, filosofien, talekunsten og digterkunsten; den første udført af billedhuggeren C. Christensen og de tre andre af F. C. Krohn. Oprindeligt stod de på Kongetrappen i C. F. Hansens slot.

28. CHRISTIAN VIII OG DRONNING CAROLINE AMALIE
Billederne, der er malet af F. G. Gröger, hænger i Tårngalleriet.

29. TÅRNSALEN ELLER GOBELINSALEN

er beliggende i slottets tårn og prydet med gobeliner vævede efter professor Joakim Skovgaards billeder med motiver fra danske folkeviser. De blev skænket til slottets udsmykning af Aarhus by. Dørstykkerne er ligeledes af Joakim Skovgaard, medens lysekrone og lampetter stammer fra guvernørhuset på de tidligere dansk-vestindiske øer. 12 af stolene er gamle og stammer fra Fredensborg slot.

30. TRONSALEN

præges af de to tronstole, der er tegnede af C. F. Hansen og udført til Frederik VI's slot. Ved siden af stolene står de gamle pulpeter, der brugtes til kronregalierne. Sidste gang, de blev brugt, var i 1840 til Christian VIII's og Caroline Amalies kroning. Væggene er beklædt med silketapeter, tegnede af Thorvald Jørgensen og vævede i Lyon. Det broderede rigsvåben over tronstolene er udført af fru A. Erhard Petersen, og af de otte store kandelabre stammer de fire fra Frederik VI's Christiansborg. Frisen under loftet er en afstøbning af Thorvaldsens Alexanderfrise.

31. CHRISTIAN IX'S GEMAK

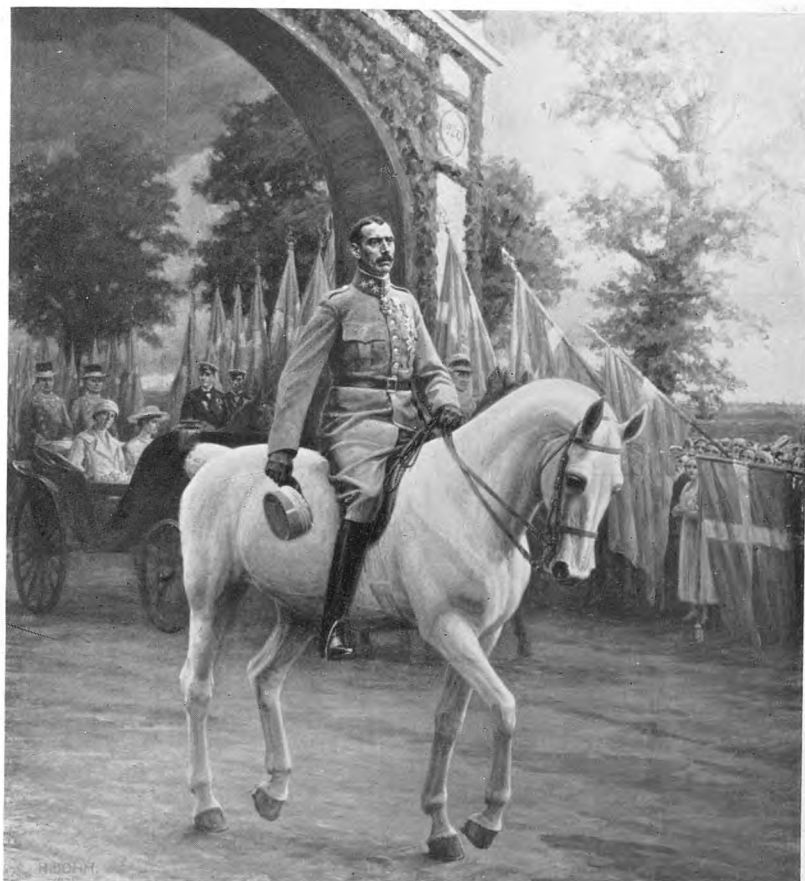
præges af store malerier (se næste side) og af seks marmorbuster, forestillende kong Christian IX og dronning Louise, kong Frederik VIII og dronning Louise, samt kong Christian X og dronning Alexandrine. På bordene står gamle broncekandelabre og porcelainsskåle fra C. F. Hansens slot.

32. CHRISTIAN VI OG DRONNING SOPHIE MAGDALENE

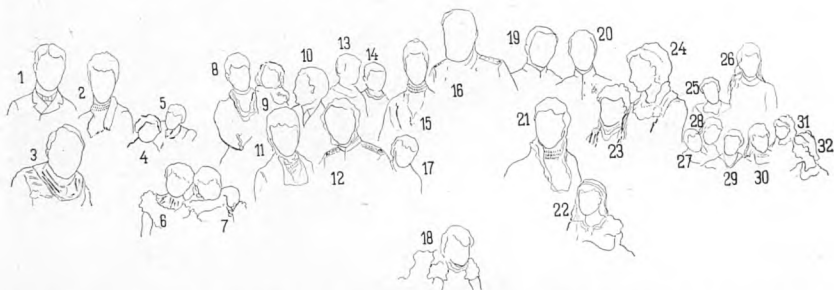
Malede af Peter Wichmann.

Billederne hænger i Christian IX's gemak.

33. GENFORENINGEN

Kong Christian X rider ved genforeningen i 1920 over grænsen til Sønderjylland.
Malet af Heinrich Dohm. Billedet hænger i Christian IX's gemak.

1. Albert, prins af Wales. 2. Alexandra, prinsesse af Wales. 3. Edward, prins af Wales. 4. Ingeborg, prinsesse af Danmark. 5. Harald, prins af Danmark. 6. Georg, prins af Cumberland. 7. Marie Louise, prinsesse af Cumberland. 8. Thyra, hertuginde af Cumberland. 9. Alix, prinsesse af Cumberland. 10. Valdemar, prins af Danmark. 11. Louise, dronning af Danmark. 12. Christian IX, konge af Danmark. 13. Christian, prins af Danmark. 14. Nicolai, storfyrstronfølgler af Rusland. 15. Dagmar, kejserinde af Rusland. 16. Alexander III, kejser af Rusland. 17. Michael, storfyrst af Rusland. 18. Olga, storfyrstinde af Rusland. 19. Frederik, kronprins af Danmark. 20. Georg I, konge af Grækenland. 21. Louise, kronprinsesse af Danmark. 22. Thyra, prinsesse af Danmark. 23. Alexandra, prinsesse af Grækenland. 24. Olga, dronning af Grækenland. 25. Carl, prins af Danmark. 26. Victoria, prinsesse af Wales. 27. Marie, prinsesse af Grækenland. 28. Louise, prinsesse af Wales. 29. Georg, storfyrst af Rusland. 30. Maud, prinsesse af Wales. 31. Xenia, storfyrstinde af Rusland. 32. Louise, prinsesse af Danmark.

34. FRA FREDENSBORGSALLEN

Professor L. Tuxens store maleri fra 1883 af kong Christian IX og dronning Louise omgivet af deres slægt i Havesalen på Fredensborg slot.

35. FREDERIK IV OG DRONNING CHARLOTTE AMALIE
Malet af David Høyer. Hænger i Fredensborgsalen.

36. FREDERIK VI'S GEMAK

I dette mindre værelse hænger fire store, historiske malerier udført af Eckersberg til C. F. Hansens Christiansborg. Over døren marmorelief, »Lysets genius« af Thorvaldsen. De gamle møbler er fra guvernørhuset på de tidligere dansk-vestindiske øer.

37. DET DANSKE GALLERI

der er 40 m langt, er holdt i varme brune farver; på indervæggen findes der seks store allegoriske malerier med historiske motiver, alle udført af maleren J. Ovens, medens der på vinduesvæggen hænger fem store portrætbilleder. De to søjler af norsk marmor har stået på Dronningetrappen i C. F. Hansens Christiansborg.

38. FLØJLSGEMAK

Dette rum med den store lofthøjde, de røde fløjlstapeter og grønne marmorsøjler, var indtil 1932 tronsal. Over de tre døre marmorrelieffer udført af billedhuggeren Johannes Bjerg, symboliserende kunst og videnskab, landbrug og industri, svarende til de symbolske dekorationer på dørene, tegnet af maleren Axel Hou. Fløjlstapeterne er tegnet af Thorvald Jørgensen og vævet i Lyon.

39. »DE FIRE GENERATIONER«

Dette store maleri, der er udført af professor L. Tuxen, hænger i hjørneværelset ved Fløjls-gemakket. Det forestiller kong Christian IX i salvingstronstolen med prins Frederik (nuværende kong Frederik IX) stående foran sig. Til venstre den senere kong Frederik VIII og til højre den senere kong Christian X.

40. RIDDESALEN

er den største af alle salene. Den er 40 m lang, 14 m bred og 10 m høj. Gulvet er belagt med sorte og hvide marmorfliser. På de tre indervægge hænger de berømte tapeter med motiver fra Christian V's krig med Sverige (den skaanske krig, 1675-1679), vævet i årene 1684 til 1693 til riddersalen på Rosenborg, hvorfra de i 1920'erne blev overført til Christiansborg. De tre store loftmalerier er malet af professor Kræsten Iversen. De symboliserer kongemagten, lovgivningsmagten og domsmagten (se billede 42). De seks lysekroner er tegnet af Thorvald Jørgensen og udført i Venedig.

41. FRA RIDDERSALEN

Efter den skånske krig lod Christian V den flamske tapetvæver Berend van der Eichen væve en serie tapeter, eller gobeliner, som de oftest kaldes, med billedfremstillinger af sejrerne i denne krig. Størstedelen af kartonerne til disse 12 gobeliner er malet af Anton Steenwinkel. De to ovenfor afbildede forestiller (t.v.): Damgartens erobring den 6. oktober 1675, og (t.h.): Landskronas erobring den 11. juli 1676. På begge gobeliner ses Christian V til hest.

42. RIDDESALEN

Professor Kræsten Iversens tre loftmalerier symboliserer lovgivningsmagten (Norneerne skriver lovens tavler), kongemagten (kong Skjold kommer til Danmark) og den dømmende magt (Odin fører Baldur for retten).

43. SVENSKE GALLERI

Dette navn har lokalet fået efter de fire meget store rytterbilleder, maale af P. B. Bärner og forestillende de tre svenske konger Karl X Gustav, Karl XI og Karl XII samt hertug Frederik IV af Holsten-Gottorp, gift med Karl XII's søster Hedvig Sofie. Sølvopsatsen, »Nornerne«, er en gave fra svenske kvinder til daværende kronprinsesse Louise og opsatsen, »Danmark«, en gave fra det danske folk til kronprins Frederik (Frederik VIII) og kronprinsesse Louise.

44. TAFFELSALEN

er præget af det meget og fine snedkerarbejde, der er udført af mahognitræ fra Dronningetrappen i det forrige slot; dog ikke stolene, der er af nyt træ. Loft og vægge er rigt prydet med stukarbejde af billedhuggeren Carl Mortensen. På væggen store malerier af Christian VI, Frederik VI og Christian VIII, alle i kroningsdragt. De to prismelysekroner er fra Karl XV's slot Bäckaskog i Skåne.

45. FREDERIK VI OG CHRISTIAN VIII I KRONINGSDRAGT

Disse to legemsstore malerier, der har hængt i guvernørhuset på de dansk-vestindiske øer, hænger nu i Taffelsalen sammen med et tredje maleri, forestillende Christian VI. De to første er malet af henholdsvis Bendz og Aumont, medens det tredje er en kopi.

46. GRØNNE SAL

Udsmykningen af denne sal er forestået af professor Hans Tegner. Væggene er betrukket med grønt silkedamask, og dørstykkerne er udført af maleren A. Christiansen. De tre skabe har tidligere stået på Frederiksborgmuseet og hører til en i det 17. århundrede i Vesteuropa udbredt type.

47. ABILDGAARDSALEN

Udsmykningen er forestået af professor Hans Tegner. Navnet har den fået efter de tre store malerier af Abildgaard (se næste side), der som en del af en række billeder prydede Riddersalen i det første Christiansborg. De små dekorative arbejder på døre, paneller og møbler er udført af maleren Valdemar Andersen. De tre rubinglas er fra C. F. Hansens slot. Marmorfiguren, »Danserinde« er af Thorvaldsen, og de to lysekroner er fra kong Georgs palæ i Bredgade.

48. CHRISTIAN I OG PRINS HANS OG CHRISTIAN III

Billederne blev malet af Abildgaard til Riddersalen i det første Christiansborg. Billedet med Christian I og sønnen Hans er en allegorisk fremstilling af grevskabet Holstens ophøjelse til hertugdømme, og er malet 1779. Det andet symboliserer Christian III, der ophjælper landets indre velstand, og det er malet 1781. Disse to billeder blev sammen med et tredje, der forestiller Frederik II og Kronborg under opførelsen, reddet fra slottsbranden i 1794, og er de eneste billeder på det nuværende slot, der har hængt på det første Christiansborg.

49. ALEXANDERSALEN

Professor Hans Tegner har forestået udsmykningen. Salen har fået sit navn efter Thorvaldsens originale Alexanderfrise, der oprindeligt var lavet til og anbragt i C. F. Hansens Christiansborg. Den var stærkt medtaget efter branden i 1884, men blev på foranledning af brygger Carl Jacobsen restaureret. Også de fire firkantede søjler, der er af norsk marmor, stod i Frederik VI's Christiansborg på Dronningetrappen. De mange porcelainsrelieffer er udført efter Thorvaldsens originale arbejder.

50. GALLERI VED ALEXANDERSALEN

Professor Hans Tegner har forestået udsmykningen. Loft og vægge, rigt udstyret med stukdekorationer, udført af billedhuggeren Carl Mortensen. Over dørene billedskærerarbejder i relief af Københavns slot, Christian VI's Christiansborg, Frederik VI's Christiansborg og det nuværende slot. Stolene og skabene har tidligere stået på Frederiksborgmuseet. De tre Marie Theresia-lysekroner er nye.

51. HANS MAJESTÆT KONGENS HÅNDBIBLIOTEK

Udsmykningen, der er en gave fra Fyns stift, er forestået af professor Hans Tegner. Det store loftmaleri, »Flyvende storke«, er udført af maleren Johannes Larsen. Det rigt dekorerede stukloft med portrætrelieffer af Oehlenschläger, Holberg, H. C. Andersen og Grundtvig er udført af billedhuggeren Carl Mortensen. De forgyldte stole stammer fra Kronborg. Håndbiblioteket, der i alt omfatter ca. 60.000 bind, er meget gammelt; det blev reddet fra slotsbrandene i 1794 og 1884.

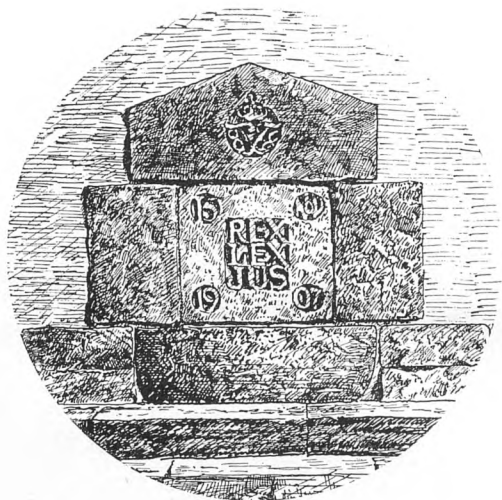
52. HJØRNEVÆRELSET VED HÅNDBIBLIOTEKET

Professor Hans Tegner har forestået udsmykningen. Det mest bemærkelsesværdige ved dette lokale er loftet; det sad oprindeligt i det gamle kongelige bibliotek, det nuværende Rigsarkiv, og bærer Frederik III's og dronning Sophie Amalies navnetræk. Det er fra sidst i 1660'erne.

53. DRONNINGETRAPPEN

Udsmykningen forestået af professor Hans Tegner. Fontænen, der er en gipsmodel, er udført af billedhuggeren Sven Rathsack. Det hvælvede loft bæres af tre marmorsøjler fra C. F. Hansens slot. Gulvet er belagt med gamle marmorfliser.

54. GRUNDSTENEN

Det tredje Christiansborgs grundsten. Nedlagt af kong Frederik VIII
den 15. november 1907.

BILLEDFORTEGNELSE

1. Staden Københavns segl fra 1296. de Fine Licht.
2. Ruiner af Absalons ringmur. Nationalmuseet.
3. Blåtårns fundament. Elfelt.
4. København 1611. Nationalmuseet.
5. Model af Københavns slot ca. 1700. Nationalmuseet.
6. Københavns slot 1698. J. J. Bruun.
7. Københavns slot 1729. J. J. Bruun.
8. Christian VI's Christiansborg set fra Marmorbroen. J. J. Bruun.
9. Christian VI's Christiansborg, facade mod slotspladsen. J. J. Bruun.
10. Christian VI's Christiansborg, Riddersalen i 1766. Stik efter Jardin's tegning.
11. Fra Christian VI's Christiansborg, Det kgl. ridehus. Elfelt.
12. Fra Christian VI's Christiansborg, pavillonerne ved Marmorbroen. Nationalmuseet.
13. Fra Christian VI's Christiansborg, Den kgl. stald. Elfelt.
14. C. F. Hansen's Christiansborg, facade mod slotspladsen. Nationalmuseet.
15. C. F. Hansen's Christiansborg, facade mod Frederiksholms Kanal. Nationalmuseet.
16. C. F. Hansen's Christiansborg, Riddersalen. Frederiksborgmuseet.
17. C. F. Hansen's Christiansborg, Slotskirken. Elfelt.
18. Det tredie Christiansborg, facade mod slotspladsen. J. J. v. Späth.
19. Det tredie Christiansborg, facade mod ridebanen. J. J. v. Späth.
20. Kongeporten. Elfelt.
21. Dronningeporten. Elfelt.
22. Dronningeporten, dronning Philippa. Elfelt.
23. Drabantsalen. Elfelt.
24. Kongetrappen. Elfelt.
25. Kongetrappen, Herkules og Hebe. Elfelt.
26. Kongetrappen, gobelin med Christian VI. Elfelt.
27. Tårngalleriet. Elfelt.
28. Tårngalleriet, Christian VIII og Caroline Amalie. Elfelt.
29. Tårnsalen. Elfelt.
30. Tronsalen. Elfelt.
31. Christian IX's gemak. Elfelt.
32. Christian IX's gemak, Christian VI og Sophie Magdalene. Elfelt.

33. Christian IX's gemak, Genforeningen i 1920. Elfelt.
34. Fredensborgsalen, Fredensborgbilledet. Elfelt.
35. Fredensborgsalen, Frederik IV. Charlotte Amalie. Elfelt.
36. Frederik VI's gemak. Elfelt.
37. Det danske galleri. Elfelt.
38. Fløjlsgemak. Elfelt.
39. Hjørneværelset. »De fire generationer«. Elfelt.
40. Riddersalen. Elfelt.
41. Riddersalen. Rosenborgtapeter. Elfelt.
42. Riddersalen. Loftmalerierne. Elfelt.
43. Svenske galleri. Elfelt.
44. Taffelsalen. Elfelt.
45. Taffelsalen, Frederik VI og Christian VIII i kroningsdragt. Elfelt.
46. Grønne sal. Elfelt.
47. Abildgaardsalen. Elfelt.
48. Abildgaardsalen. Christian I og prins Hans. Christian III. Elfelt.
49. Alexandersalen. Elfelt.
50. Galleri ved Alexandersalen. Elfelt.
51. Hans Majestæt Kongens håndbibliotek. Elfelt.
52. Hjørneværelset ved håndbiblioteket. Elfelt.
53. Dronningetrappen. Elfelt.
54. Det tredje Christiansborg. Grundstenen. de Fine Licht.